

MÍT ÚCTU K ŽIVOTU

Polský filmový režisér Andrzej Ryszard Trzos-Rastawiecki (narozen 1933) se už téměř dvacet let věnuje dokumentární tvorbě a i ve svých celovečerních hraných filmech s kriminálními náměty a etickou problematikou dodržuje vyšší fakturu dokumentu. Naši diváci znají jeho sugestivní debut *Mor* — ponurý, syrový záznam marného boje osamělého propuštěného vězně se zločineckou bandou — a *Zločin bez masky* — případ dvou mladistvých vrahů, odehrávající se na pozadí polského maloměsta. Nyní se do našich kin dostává třetí a zatím poslední snímek Trzos-Rastawieckého *ODSOUZENÝ* z roku 1976, který organicky navazuje na linii předchozích děl. Tentokrát jsme účastníky soudního řízení, při němž se řeší velké mravní dilemma: má-li člověk právo zasáhnout do životního rozhodnutí druhého jedince proti jeho vůli. Paralelně s procesem sledujeme tragický příběh dvou bratrů,

Film

z nichž starší Zygmunt trpí zhoubnou chorobou a rozhodne se pro dobrovolný odchod ze života a mladší Ryszard je později obviněn z toho, že nezabránil bratrově sebevraždě. Postupně se odhalují nejnemějši nuance vzájemného vztahu obou bratrů, film s velkou citlivostí sleduje poslední týdny jejich soužití, plné bolestného napětí, nezodpovězených otázek a tušení blízkého rozchodu. Co vedlo Ryszarda k tomu, že v kritické chvíli neposkytl bratrovi pomoc? Byl to soucit nebo bezcítlost, podřízení se bratrově autoritě nebo egotismus, bezradnost nebo snad utajená nenávisť? Je člověk vždy a za každou cenu povinen zachraňovat život svému bližnímu, i když tím jen prodlouží jeho utrpení? Naléhavost takto kladených otázek nutí vnímatele uvažovat o tom, jak by se sám zachoval v dané situaci, aniž by se zpronevěřil humanismu. Soud nakonec k jistému závěru dospěje, ale to není nejdůležitější: tvůrce chtěl především vyburcovat diváka z lhostejnosti a ukázat potřebu hodnotných mezilidských vztahů, nutnost vážít si života člověka, mít k němu úctu.

Trzos-Rastawiecki postupuje opět svou metodou paradokumentárního filmu a nechává divákovi dostatek prostoru k vytvoření vlastního názoru i k úvahám nad smyslem života a odpovědností jedince vůbec. Snímek je založený na racionální úvaze, což vede k absenci smyslově bohatých obrazných motivů; následkem toho se zdá být příliš chladný a vyspekulovaný. Nevyhnul se ani některým klišé, jež jsou příznačná pro polské filmy (atraktivní povolání hrdinů, efektní soulož na pláži atd.). Nejkrásnější postavou filmu je Zygmunt, statečný člověk se silnou vůlí, dokonale ovládající sám sebe. Vynikajícím způsobem, hluboce lidsky a proctěně ho ztělesňuje Zdzisław Kozien; právem za tuto roli obdržel na MFF v San Sebastianu cenu za nejlepší mužský herecký výkon. Ocenit je třeba i nenápadnou práci waldovského kameramana Zygmunta Samosiuka a účinně střídme dávkování hudby. Vcelku jde o nadprůměrnou ukázkou toho, čemu Poláci říkají »problémový film«; podobně kvalitních děl z produkce všech socialistických kinematografií včetně československé, bychom si v našich kinech měli vidět víc.

JAROMÍR BLAŽEJOVSKÝ

Ostravská Zlatovláška v Brně